

BŰNÖS CÉLÚ ROBBANTÓ ESZKÖZÖK KÉSZÍTÉSE A FILMEKEN

Dr. Mueller Othmár

a hadtudomány kandidátusa

Közismert, hogy a mozifilmekben, ezek videó változataiban és természetesen a televízióban bemutatott sokféle „akciófilmben” igen sokszor szerepelnek a különböző, alapvetően bűnös célú robbantások, robbantásos fenyegetések, esetenként szinte leutánczásra serkentő képi anyagok. Megjegyzendő, hogy az ilyen filmek jelentős része könyv alakban is megjelent krimik, thrillerek, akciókönyvek képi változataiként jelennek meg. Részben a pedagógusok, a szülők, de a bűnmegelőzéssel foglalkozó közrendvédelmi szervezetek is foglalkoznak ezen filmek relativitásával, „leutánozhatóságával”.

Az idő múlásával jelentkező változások a „robbantásos” filmekben.

Érdekes, hogy a néhány évtizeddel ezelőtti filmekben a robbantásos akciók – mai szemmel nézve – naiv változatai szerepeltek. A kocsit csak úgy felrobbant, netán bemutatták a robbanást is, a szereplők egymással kommunikálva utaltak a rémes robbantásos merényletre. Aztán, főleg más a második világháború után egyre „részletesebbé” váltak az ilyen események. A hatvanas évek körül számos, volt kémelhárító, titkos szolgálati személy ment nyugdíjba és tapasztalatait krimik formájában „hasznosította” s ezek a könyvek sokszor igazi bestsellerekké váltak. (Pl. Forsyth, Ed Mc Bain, stb.) E könyvekben – melyek sok magyar kiadást is megéltek napjainkig – sokszor olyan részletességgel mutatták be (írásban) pl. pokolgépek készítését, gyújtóbombák kikísérletezését, páncélszekrény robbantó szerkezet kialakítását,

hajók elsüllyesztésére alkalmas szerkentyűket, hogy azok (a különböző külföldi rendőri szervek vizsgálatai szerint is) „utánépíthetők” voltak. Természetesen a filmekben is meg kellett mutatni ezeket. Csakhogy ehhez „látványtechnikát” is kellett adni, s ez által bizonyos tekintetben kevésbé közvetlenül jelentkeztek a módszerek. A gyanútlan néző tehát csak azt látja, hogy valamilyen úton-módon kiderül (pl. telefonos fenyegetés útján), hogy a hajón öt hatalmas hordóban borzasztó pokolgépek vannak. Avagy zsarolók elkapják a szegény Maryt, akit odakötöznek egy pokolgépnek kikiáltott doboz elé, melyen fenyegetően villog az egyre fogyó percek száma. Persze, a végén két hős „alkalmi” tűzszerész egymással táv kommunikálva hatástalanítja a hajó bombáit (közben egyikük felrobban), illetve a még időben érkező Joe megmenti Maryt s - ingadozva bár elhatározásában - végül a piros vezetékot vágja el a sok közül, így nem robban fel a szerkentyű. Bár sokat beszélnek a szereplők a szerkentyűről, szerencsére nem nagyon mutatnak mélyreható részleteket. Később aztán megjelent a távirányítás is, ahol a nem tudni hogyan odakerült robbanó szerkezetet a gaz merénylő valamilyen dobozán lévő pirosan pislogó gomb megnyomásával felrobbantja, azonban ez sem sikerül neki, ha a főhős (ök) még időben kitépnek valahol valamilyen vezetékot. Más kérdés, hogy kisméretű atombombák is felbukkannak már időnként a képernyőkön (filmekben), végkifejletben azután szintén (többnyire) szerencsés hatástalanítással.

Mindazonáltal szükséges a filmek hatásfokozása érdekében, hogy tényleges robbanások is legyenek, melyeket a film-pirotechnikusok mesteri módon képesek előállítani, bár többnyire „az életben” nem mindig néz ki így egy robban(t)ás. Érdekes, hogy az idők multával megfelejtkeznek arról, hogy pl. egy kocsiban motorterében elhelyezett bomba nem azonnal robbantja a benzintartályt sem, hiszen a korszerű autóipar már áttért a fémszivacs belsejű üzemanyag-tartályokra, melyek nem robbannak fel olyan „egyszerűen”.

Van-e olyan film, mely konkrét utánzási lehetőségeket ad?

Sajnos van. Ismeretes, hogy az USA-ban több-száz olyan részletes könyv jelent meg az elmúlt évtized alatt, melyek a „csináld magad otthon” elősegítésére íródtak. Az amerikai kiadói jog mindössze arra kötelezi e könyvek kiadóit, hogy tüntessék fel: „csak elméleti olvasásra”, „a könyv tartalmának utánzása veszélyes lehet az utánzóra”, „a könyvben foglaltak utánzása 10 év börtönnel s több-ezer dolláros büntetéssel jár” stb. Úgy tűnik, hogy ez nem rettentett vissza potenciális (ifjú) robbantókat, sőt az Interneten is számos igen precíz (sőt munkavédelmileg „alátámasztott”) készítési folyamatrecept hívható le.

Természetesen e könyvek egy része videofilmeken is megjelent, hasonló cím-figyelmeztetésekkel. E legális videókban részletesen bemutatják, mit hogyan kell kötni, miként kell megfelelően kavarni a gyúelegyet meg a bomba-anyagot. A mozifilmek ezen képi anyagokhoz képest szinte ártalmatlanok., még akkor is, ha bizonyos animációkat ébreszthetnek, különösen a fiatal nézőkben.

Megjegyzendő, hogy az amerikai kongresszus (is) foglalkozott e sajátos könyvekkel és videókkal s olyan döntést hozott, hogy ezeket a kiadványokat nem szabad katalógusokban hirdetni. Betiltásra nem kerültek, de ha valaki az adott kiadó könyvesboltjában természetesen (még) kapható kiadványokat megvenné, adatait felveszik, ellenőrzik. Más kérdés, hogy az addig kiadott, megjelent, forgalmazott sok-ezer videó és könyv „nem vezett el” s valahol megvannak, netán kölcsönözhetőek.

Megjegyzendő, hogy az akciófilmek videó változatai természetesen nálunk is a videó-tékákban kölcsönözhető, ha tehát valaki úgy véli, hogy a TV-ben csak gyorsan „elröppent” robbantási előkészületeket behatóbban kívánja tanulmányozni, akkor ezt könnyen megteheti.

A mozifilmekben fel nem használt bűnmegelőzési lehetőségek.

Bár Amerikában sok tekintetben más a közbiztonsági megítélés, utalni szükséges arra, hogy a „robbantási” filmekben szinte egyáltalán nem szerepel vagyonsvédelemre utaló sikeres bűneset megakadályozás. A robbanóanyaggal teli személygépkocsi „csak úgy” behajt a mélygarázsba, vagy „mint az életben” (pl. Oklahoma City-ben, vagy az afrikai USA követségek felrobbantásánál) megáll a „bombakocsi” a ház előtti járdán, a kapualjban. Holott, ha a védendő objektumoknál legalább a jól bevált ellenőrzéseket, robbanóanyag detektálását célzó „szimatolásokat”, „érzékeléseket” alkalmaznák, csökkenthetők lennének a terrorista-robbantási akciók. (Az utóbbi években sokat szigorodott a vagyonsvédelmi biztonsági éberség, de „hézag” adott esetben mindig előfordulhat). Nos, ha az említett hajó esetében lett volna ez irányú ellenőrzés, akkor persze film sincs. Tehát a „látványos” filmek nem foglalkozhatnak a biztonsági megszorításokkal, ezért sok tekintetben irreálisak s csak a nézők elborzasztására alkalmasak. A Lockerbye repülőgép robbantás szintén biztonsági hiba eredménye, de mindez nem gátolja meg azt, hogy évente legalább 10-15 olyan film ne készüljön, ahol repülőgépen akarnak fenyegetőzők robbantani, sőt netán robbantanak is, de szerencsére nem következik be lezuhanás. (Ez csoda!) Mindazonáltal a filmek is tudomásul vették, hogy az egyre korszerűbb autóbiztonsági berendezések folytán egyre nehezebb a motorháztetőt kinyitni, és ott bonyolultan vezetékeznit az indításkor működő bombát, vagy a vezető ülés alá helyezni a szerkentyűt. Ezért az autót az újabb filmekben egyszerűen alá tett, begurított, mágnessel rátapasztott bombákkal robbantják (akár az „életben”, pl. az elmúlt időszakban itthon elkövetett bűncselekmények egy részénél).

Utalva a bűnmegelőzési lehetőségekre: Bizonyos tekintetben vannak már olyan filmek, melyekben a „gazfickók” hosszasan elmélkednek arról, hogy milyen ravaszak ezek a biztonságiak, a rendőrök, hogy szuper-védik az adott objektumot (mondjuk pánccéltermet, nagyfőnöki irodáit). Ámde végül persze ők

még szuper ravaszabbak, így a mindenféle elektronikus „csúcs-ketyerékkal” bejutnak a szigorúan őrzött objektumokba és a elhelyezik a „szuper-ötletes” bombát. No de végül is lebuknak, mert a szuper-ellenagyak némi kezdeti bizonytalanság után hatástalanítanak, sőt esetenként ők robbantják fel a bűnözőket azok saját bombáival, az elektronika „megfordításával”. Szerencsére ezek a csodálatos dolgok a köznapi nézők számára követhetetlenek s végül a meglepedettség marad, hogy a gazfickók ráfáztak. Megjegyzendő, hogy napjainkban a magyar tévéadások zömében tömegesen szerepelnek ilyen filmek (pl. a Bugs-ok). Természetesen a fantasztikus, jövőben játszódó filmek egy része nélkülözi a robbantásokat, illetve az ehhez hasonló megsemmisítéseket, de ezek aztán végképp követhetetlenek az egyszerű néző számára, beleértve még az ilyen irányú ismeretekkel bizonyos szinten rendelkezőket is.

Igen érdekes az a torzítás is, amely a robbanóanyagok hatásával, mennyiségével függ össze. Többnyire sokszor kockacukor méretű, „borzalmas erejű” robbanóanyaggal robbantanak fel házat, de azért előfordul olyan, kb. 10-12 dekás, esetenként fehér színű gyurma is robbanóanyagként (lásd az un. Mac Gyver-effektust), mellyel szintén házat, harckocsit lehet megsemmisíteni. A fehér gyurma feltehetően a Semtex-re, esetleg amerikai testvérére a C-4-re kíván utalni. (Ez utóbbit nem forgalmazták világszerte, ellentétben a cseh gyártású Semtex-el). Ebből az következik, hogy a bűnöző elemek azt hiszik, elég egy kis robbanóanyagot „csórni”, esetleg a külhoni idevágó piacon venni és máris nagyot lehet robbantani. Ez a szemlélet mutatkozik a bankrablóinknál, amikor is bombának kinevezett szappantartókkal fenyegetnek. Kétségtelenül halálos lehet egy kisebb adag robbanóanyag, sőt még egy levélbomba-béli egyetlen gyutacs is (pl. ha a szilánkjá elvágja a nyaki ütőeret), de „fantasztikus” robbantási teljesítményekhez nem elég. (Ellenpéldaként lásd pl. a moszkvai terrorista lakóház robbantásokat, ahol több tonnás robbanóanyag tölteteket használtak).

Mindebből mi a tanulság?

A fentiekben nem tárgyaltuk az ifjú kémikusok (első) kísérletezését robbanóanyag előállításra. A vizsgálatok arra utalnak, hogy többnyire „önerőből” kísérleteztek, esetenként valamilyen segédlet révén. A mozikban, TV-ben látható „robbantási” eseményeket bemutató filmek alig adtak útmutatásokat, legalábbis számukra. Megjegyzendő, hogy a filmekben a hatás érdekében sokszor bemutatott sokvezetékes, elektronikus villogó valamikre „az életben” - éppen bonyolultságuk miatt - nincs szükség. Sokszor igen egyszerűen, szabadon kapható anyagokból készíthetők robbanókeverékek, távirányítók, időzítők. (Természetesen a fennálló jogszabályok a szabadon vásárolható anyagokból készíthető robbanó, gyújtó eszközöket is büntetik, tiltják, hasonlóan a mérgekhez, vagy az utóbbi időben elterjedő lufis, savas-fémes durrantyúkhöz). Ebből következik, hogy az érintettek (pl. szülők, pedagógusok, bűnmegelőzési és rendészeti szakemberek) figyeljenek oda a bemutatásra kerülő ezerirányú filmekre, netán tájékozódjanak a videó kölcsönzők forgalmának alakulására bizonyos filmek tekintetében. Úgy tűnik, hogy a „normál” mozifilmek kevésbé képesek utánzási példákat adni, mindazonáltal animálhatják az ifjú nézőket vagy az ilyesmikre hajlamos bűnöző személyeket.